Perustuslakivaliokunta

Perjantai 5.7.2024 klo 16.00—17.09

Läsnä
puheenjohtaja Heikki Vestman kok
jäsen Fatim Diarra vihr (1, 2, 3)
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Anna Kontula vas (1, 2, 3)
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd (1, 2, 3)
jäsen Onni Rostila ps
jäsen Ville Skinnari sd
varajäsen Markku Eestilä kok
varajäsen Elisa Gebhard sd (1, 2, 3)
varajäsen Jani Mäkelä ps

Sihteerit
valiokuntaneuvos Johannes Heikkonen
valiokuntaneuvos Mikael Koillinen

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 18 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Kokous todettiin päätösvaltaiseksi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi

Hallituksen esitys HE 53/2024 vp

Valiokunnan lausunto PeVL 26/2024 vp
Valiokunnan lausuntoluonnos Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi A 3
Eriävä mielipide HE 53_2024vp_Kontula_Diarra_eriävä mielipide.pdf B 3

Valmis
5.1

Sihteeri esitteli lausuntoluonnoksen.

Valiokunta kävi yleiskeskustelun.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi lausuntoluonnoksen muutettuna.

Päätettiin muuttaa kappale 14 kuulumaan seuraavasti: ”Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan uudelleenarviointi voi johtaa siihen, että henkilön katsotaan täyttävän 5 §:ssä säädetyt edellytykset ja tavanomainen ulkomaalaislain mukainen turvapaikkamenettely tulee siten 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla vireille, jolloin myös ihmisoikeusvelvoitteet palautuskielto mukaan lukien tulevat täysimääräisesti noudatettavaksi. Myös hallituksen esityksen perustelulausuman mukaan henkilöt, joiden kansainvälistä suojelua koskeva hakemus otettaisiin vastaan, ohjataan tai tarvittaessa kuljetetaan turvapaikkahakemusten rekisteröintiä varten oikeaan paikkaan. Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin mukaan 4 §:ssä säädetystä poiketen kansainvälistä suojelua koskeva hakemus otetaan vastaan, jos se on tehtävään koulutetun ja ohjeistetun rajavartiomiehen tapauskohtaisen arvion mukaan välttämätöntä lapsen, vammaisen henkilön tai muun erityisen haavoittuvassa asemassa olevan henkilön oikeuksien turvaamiseksi. Kansainvälistä suojelua koskeva hakemus voidaan ottaa vastaan myös henkilöltä, josta lapsi, vammainen henkilö tai muu erityisen haavoittuvassa asemassa oleva henkilö on arvioinnin kuluessa todettu tosiasiallisesti riippuvaiseksi. 5 §:n 2 momentin mukaan kansainvälistä suojelua koskeva hakemus otetaan vastaan myös, jos henkilö on esittänyt tai on tullut ilmi seikkoja, joiden perusteella tehtävään koulutetun ja ohjeistetun rajavartiomiehen tapauskohtaisen arvion mukaan on ilmeistä, että henkilö on todellisessa vaarassa joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi ensisijaisesti valtiossa, josta hän on saapunut Suomeen.”

Päätettiin lisätä kappale 15 seuraavasti: ”Tällöin turvapaikkahakemusten tutkinta jatkuu ulkomaalaislain turvapaikkatutkintaa koskevien säännösten mukaan ja hakijalle annettaisiin hänelle turvapaikanhakijana kuuluvat vastaanottopalvelut vastaanottolain mukaan (s. 69—70). Perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetystä julkisen vallan käytön lakiperustaisuudesta johtuen valiokunta pitää perusteltuna, että henkilön päätyminen ulkomaalaislain turvapaikkamenettelyyn määritellään myös tältä osin laissa selvemmin.Hallintovaliokunnan on syytä täydentää sääntelyä edelleen.”

Päätettiin muuttaa kappale 17 kuulumaan seuraavasti: ”Perustuslakivaliokunnan mielestä hallintovaliokunta on sanotulla tavalla Suomen lainkäyttöpiiriin rajatullakin säännöksellä muuttanut sääntelyä ja täydentänyt maahan pyrkivän oikeusturvaa nimenomaisesti säädetyllä jälkikäteisellä oikeusturvamenettelyllä aiemmassa lausunnossa esitettyjen vaatimusten puitteissa. Lakiehdotus voidaan näin täydennettynä käsitellä perustuslain 73 §:ssä säädetyssä järjestyksessä rajattuna poikkeuksena perustuslaista. Perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotettu sääntely ei kokonaisuutena arvioiden täytä tehokkaalta oikeusturvamenettelyltä perustuslain 21 §:ssä eikä kansainvälisissä ihmisoikeusvelvoitteissa edellytettyä, mitä korostaa erityisesti ehdotettu 5 momentin valituskielto. Kuten edeltä ilmenee, perustuslakivaliokunta totesi kuitenkin aiemmassa lausunnossaan (PeVL 26/2024 vp, kappale 48), että oikeusturvasääntelyn tällainen luonne ei ole esteenä poikkeuslain säätämiselle.”

Ed. Kontula ehdotti ed. Diarran kannattamana, että luonnoksen kappaleesta 17 poistetaan viimeinen lause.

Ehdotuksesta äänestettiin. Ed. Kontulan ehdotus hävisi äänin 15—2.

Päätettiin muuttaa kappaleen 18 toiseksi viimeinen virke kuulumaan seuraavasti: ”Hallintovaliokunnan on syytä täydentää säätelyä.”

Päätettiin lisätä kappaleeseen 19 uusi virke seuraavasti: ”Perustuslakivaliokunta on saanut selvitystä hybridiuhista myös tältä osin.”

Päätettiin muuttaa kappaleen 21 viimeinen virke kuulumaan seuraavasti: ”Hallintovaliokunnan on syytä täydentää uudelleenarvioinnissa sovellettavaa sääntelyä.”

Ed. Kontula ehdotti ed. Diarran kannattamana, että kappale 22 muutetaan kuulumaan seuraavasti: Huolimatta näistä teknisluonteisista korjausehdotuksista, perustuslakivaliokunnan lausunto perustaa kestämättömään tulkintaan ihmisoikeussopimusten, EU-oikeuden ja kansallisen lainsäädännön keskinäisestä suhteesta: esitys on ilmeisessä ristiriidassa ainakin ehdottoman palautuskiellon, oikeuden elämään, kidutuksen ja muun epäinhimillisen kohtelun kiellon, joukkokarkotusten kiellon, oikeusturvan ja oikeuden tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin sekä turvapaikkaoikeuden kanssa, sellaisina kuin ne on suojattu muun muassa Suomen perustuslaissa, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, pakolaisten oikeusasemaa koskevassa sopimuksessa, kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevassa sopimuksessa, YK:n kidutuksen vastaisessa sopimuksessa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjassa sekä näitä koskevassa tulkintakäytännössä.

Ehdotuksesta äänestettiin. Ed. Kontulan ehdotus hävisi äänin 15—2.

Ed. Kontula ehdotti ed. Diarran kannattamana, että päätösehdotus muutetaan kuulumaan siten, että lakiehdotusta ei mietintöluonnoksen ehdottamassa muodossa voida käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä eikä perustuslain 73 §:n mukaisessa järjestyksessä.

Ehdotuksesta äänestettiin. Ed. Kontulan ehdotus hävisi äänin 15—2.

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Lausuntoon jätettiin eriävä mielipide: ed. Kontula ja ed. Diarra.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

4. Muut asiat

Valiokunta keskusteli kokouksissa esitettyjen puheenvuorojen julkisuudesta. Perustuslain 50 §:n 2 momentin mukaan valiokunnan kokoukset eivät ole julkisia. Perustuslain säännöksen perustelujen (HE 1/1998 vp, s. 99/I) mukaan valiokuntien kokousten ei-julkisella luonteella on pyritty antamaan mahdollisuus valmistella asioita valiokunnassa luottamuk-

sellisten neuvottelujen ja tietojenvaihdon ilmapiirissä. Perusteluissa painotetaan, että valiokuntakäsittelyn tuloksellisuuden turvaamiseksi valiokunnan kokouksissa käydyistä keskusteluista ei yleensä anneta tietoja julkisuuteen edes asian valmistuttua valiokunnasta. Valiokunta painottaa sanotun luottamuksellisuuden merkitystä myös valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden osalta.

Valiokunta keskusteli myös menettelystä valiokunnan kokouksissa. Kokousmenettelystä valiokunnassa säädetään perustuslaissa ja eduskunnan työjärjestyksessä. Yksityiskohtaisempia ohjeita on eduskunnan puhemiesneuvoston 23.2.2023 eduskunnan työjärjestyksen 6 §:n 1 momentin 10 kohdan ja 43 a §:n 5 momentin nojalla antamissa valiokuntien yleisohjeissa.

Perustuslain 31 §:n 1 momentin mukaan kansanedustajalla on eduskunnassa oikeus vapaasti puhua kaikista keskusteltavana olevista asioista sekä niiden käsittelystä. Säännöksen 2 momentin mukaan kansanedustajan tulee esiintyä vakaasti ja arvokkaasti sekä loukkaamatta toista henkilöä. Pykälä koskee myös valiokunnan jäsenen vapaata puheoikeutta jonkin asian käsittelyssä valiokunnassa. Kaikilla valiokunnan jäsenillä on siten oikeus osallistua keskusteluun. Asiantuntijakuulemisessa on yleisohjeiden (s. 91) mukaan noudatettava kuitenkin asiassa pysymisen vaatimusta samoin kuin perustuslain 31 §:n 2 momentin säännöksiä parlamentaarisesta puhe- ja esiintymistavasta sekä kiellosta olla loukkaamatta toista henkilöä. Yleisohjeiden mukaan kysymysten esittämismahdollisuutta ei saa käyttää myöskään valiokunnassa kuultavana olevien asiantuntijoiden arvostelemiseen. Valiokunnan käsityksen mukaan valiokunnassa on menetelty myös nyt vireillä olevien asioiden käsittelyssä koko valiokunnan osalta asianmukaisesti sanottujen säännösten ja ohjeiden mukaisesti.

5. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on erikseen ilmoitettavana ajankohtana.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Mikael Koillinen